

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 7(35) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"
*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 7(35) 2024

Kiev – 2024

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2024. № 7(35) 2024. С. 1049**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 24.07.2024, № 8/7-24)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович – доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Лябіна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Куніцький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbyNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульуса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHN, член EDEN, член-кореспондент RedNAS, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Охрімко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Паскаль Олена Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрощення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Анпілогов Д.І., Сніжко Н.В.** 256
*МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ В
ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ*
- Бабакіна О.О., Шуртигіна В.А., Бабельчук О.І.** 265
*МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ПЕДАГОГА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ*
- Знамеровська Н.П., Максим'юк Ю.В., Боштан А.В.** 277
*РОЗРОБКА ІНТЕРАКТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ КУРСІВ
З МЕХАНІЧНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ*
- Кірдан О.Л.** 293
*ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО
ДОБРОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (90-ТІ РР. ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)*
- Клочок О.М.** 304
*СТУПІНЬ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З
ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ У КОЛІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ*
- Коробкова О.І.** 316
*МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОРИСТАННЯ КОЛЬОРОВИХ КРЕМОВИХ
ТЕКСТУР КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПОБУДОВІ СТІЙКОГО ТА
ДОВГОТРИВАЛОГО МАКІЯЖУ*
- Котик Л.І.** 331
*НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
ОПП «ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»: РОЗДІЛ «ДЕМО-
СОЦІОГЕОГРАФІЧНИЙ» ТА «ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ»*
- Куліш І.М., Рогульська А.В., Глущенко А.В.** 346
*ДЕЯКІ АСПЕКТИ СКАФОЛДИНГУ ТА ПРИКЛАДИ ЗАСТОСУВАННЯ
ЦІЄЇ СТРАТЕГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
СПРЯМУВАННЯ*
- Кушлик-Дивульська О.І., Золотухіна К.І., Авдєєва Т.В.** 358
*АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТІ В ШКІЛЬНІЙ
МАТЕМАТИЦІ ТА ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Ланова Л.М.** 373
*РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗЗСО*
- Мірошніченко А.А., Мірошніченко В.І.** 380
*ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТО-
СУВАННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ*

УДК 911.3:33(477)(100)

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-331-345](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-331-345)

Котик Любов Іванівна асистент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ОПП «ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»: РОЗДІЛ «ДЕМО-СОЦІОГЕОГРАФІЧНИЙ» ТА «ЕКОНОМІКО- ГЕОГРАФІЧНИЙ»

Анотація. Обґрунтовано, що розробка конкурентоздатних освітньо-професійних програм на освітньому рівні «бакалавр» вимагає вдалого поєднання освітніх компонентів, одним з яких є навчальна практика.

Означено, що проблеми значення навчальної практики у підготовці здобувачів освіти спеціальності 106 Географія, загалом, і в структурі освітньо-професійної програми «Економічна і соціальна географія», зокрема, означені у європейських та американських рекомендаціях з підготовки здобувачів освіти та напрацьовані представниками суспільно-географічних шкіл України.

Проаналізовано, що питання навчальної практики досліджуються європейськими та американськими вченими у руслі географічної освіти та з акцентом на запити ринку праці, адаптації професійних навичок географів до запитів професії та соціокультурного середовища. Перевагою географів є володіння методами польових досліджень, геоінформаційних систем та великим спектром соціокультурних навичок сумісно з самоорганізованістю та вмінням проведення індивідуальних досліджень.

Означено, що в українських суспільно-географічних традиціях навчальна практика спрямована на оволодіння на практиці теоретичними знаннями освітніх компонентів, зосереджена на набуття навичок польових методів дослідження на локальних територіях.

Обґрунтовано, що в ОПП «Економічна і соціальна географія» «Демо-соціогеографічний» та «Економіко-географічний» розділи комплексної навчальної практики є на другому курсі навчання. Їхня сумісна тривалість 15 днів, що сягає 50 % тривалості практики на другому році навчання. Вони забезпечують набуття здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання, з-поміж яких варто виділити «здатність до проведення досліджень на відповідному рівні» і «Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук».

Розкрито місце навчальної практики у системі освітніх компонентів ОПП «Економічна і соціальна географія». Обґрунтовано її мету та завдання, подано за днями структуру проведення практики.

Означено, що навчальна практика має значний просвітницький потенціал, а його вдале застосування сприятиме промоції як освітньо-професійної програми «Економічна і соціальна географія» так і потенціалу географії, загалом.

Ключові слова: навчальна практика, економічні і соціальна географія, освітньо-професійна програма, компетентності, програмні результати навчання.

Kotyk Liubov Ivanivna assistant Oleh Shabliy Department Economic and Social Geography, Ivan Franko National University of Lviv, St. P. Doroshenko, 41, Lviv, 79007, tel.:(032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

EDUCATIONAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF TRAINING STUDENTS OF THE PROGRAMME «ECONOMIC AND SOCIAL GEOGRAPHY»: CHAPTER «DEMO-SOCIO-GEOGRAPHICAL» AND «ECONOMIC-GEOGRAPHICAL»

Abstract. It is substantiated that the development of competitive educational and professional programmes at the bachelor's level requires a successful combination of educational components, one of which is educational practice.

It is noted that the problems of the importance of educational practice in the training of students majoring in 106 Geography, in general, and in the structure of the educational and professional programme «Economic and Social Geography», in particular, are identified in European and American recommendations for the training of students and developed by representatives of human-geographical schools of Ukraine.

It is analysed that the issues of educational practice are studied by European and American scientists in the context of geographical education and with an emphasis on the demands of the labour market, adaptation of professional skills of geographers to the demands of the profession and the socio-cultural environment. The advantage of geographers is their mastery of field research methods, geographic information systems and a wide range of socio-cultural skills, along with self-organisation and the ability to conduct individual research.

It is noted that in the Ukrainian socio-geographical traditions, educational practice is aimed at mastering theoretical knowledge of educational components in practice, focusing on the acquisition of skills in field research methods in local areas.

It is substantiated that in the EPP «Economic and Social Geography» the «Demo-sociogeographical» and «Economico-geographical» sections of the integrated educational practice are in the second year of study. Their total duration

is 15 days, which is 50% of the duration of the second-year internship. They ensure that students acquire general and professional competences, programme learning outcomes, including the ability to conduct research at the appropriate level and to collect, process and analyse information in the field of geographical sciences.

The place of the educational practice in the system of educational components of the EPP «Economic and Social Geography» is revealed. Its purpose and tasks are substantiated, the structure of the practice is presented by days.

It is noted that the educational practice has a significant educational potential, and its successful application will contribute to the promotion of both the educational and professional programme «Economic and Social Geography» and the potential of geography in general.

Keywords: educational practice, economic and social geography, educational and professional programme, competences, programme learning outcomes.

Постановка проблеми. Укладання конкурентоздатної освітньо-професійної програми (ОПП) потребує вдалого підбору освітніх компонентів, які не лише забезпечують вимоги до набуття здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання означених у затверджених Міністерством освіти і науки України стандартах спеціальностей та професійних стандартах, але й містять інноваційний характер, унікальність, яка дає змогу означити та ідентифікувати ОПП на ринку освітніх послуг, а в перспективі і ринку праці як на національному так і на макрорегіональному (переважно, європейському) та глобальному рівнях. Одним із складових освітніх компонентів ОПП є навчальні практики, які входять до обов'язкової (нормативної) складової і змістово та структурно завершують засвоєння студентами базових компонентів ОПП. Вивчити роль навчальних практик у набутті здобувачами освіти ОПП «Економічна і соціальна географія» спеціальності 106 Географія загальних та фахових компетентностей, розвитку м'яких навичок в епоху швидкого застарівання знань, динамічних викликів ринку праці, переосмислення ролі та змісту професії географ є на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ролі і значення навчальної практики у підготовці студентів спеціальності 106 Географія, загалом, і в структурі освітньо-професійної програми «Економічна і соціальна географія», зокрема, означені у європейських та американських рекомендаціях з підготовки здобувачів освіти та напрацьовані представниками суспільно-географічних шкіл України.

У звіті К. Donert «TUNING Geography: a report of findings and outcomes» (2007) [9], який результує дослідження предметних сфер вищої освіти Європейського Союзу через призму їх спільності, різноманітності і динамічності, означено: «Деякі предмети змогли знайти спільність у вигляді спільного

ядра на рівні бакалаврату, створюючи основи програми для здобуття наукового ступеня. Їх можна викладати в будь-якому навчальному закладі. У випадку з географією немає жодних доказів цього» [9, с. 38] і констатовано: «Цю різноманітність потрібно заохочувати, оскільки вона забезпечує ринкову перевагу в європейському просторі вищої освіти. Така гнучкість також забезпечує життєздатність і динамізм дисципліни, що також демонструє географія» [9, с. 38]. Це підтверджено результатами опитування роботодавців, науковців, випускників освітніх програм «Географія» університетів Європейського Союзу: «найбільш важливими розвиненими компетентностями вважаються: здатність до аналізу та синтезу, здатність до застосовувати знання на практиці, усне та письмове спілкування державною мовою (мовами), навички управління інформацією (вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел) та здатність працювати за власною ініціативою» [9, с. 35]. Набуття цих компетентностей можливе лише у рамках практичної складової освітніх програм спеціальності 106 Географія, вагомим елементом якої є навчальні практики, оскільки: «Професійний профіль географії має бути пов'язаний з можливістю працевлаштування. Для географічних факультетів буде важливо переглянути і розглянути, як курси географії можуть сприяти працевлаштуванню випускників» [9, с. 40].

Наукова розвідка M. Solem, I. Cheung, M. Beth Schlemper (2007) [11] присвячена проблемам порівняння навичок професійних географів та потреб працедавців з різних сфер господарства США. З багатоманіття професійних і м'яких навичок працедавці наголосили, що: «компетентність у польових методах, вміння працювати поза дисциплінарними межами та просторове мислення – це три сфери навичок, які характеризують працю географічних фахівців незалежно від їхньої спеціальності» [11, с. 356]. Вповні набути й розвинути ці навички, особливо польові методи дослідження, можливо лише під час навчальної практики. Як констатують автори дослідження: «Оскільки революція в географії та геопросторових технологіях набирає обертів, попит на географічні знання тільки зростатиме» [11, с. 372].

У дослідженні M. Solem (2017) [12] присвяченому набуттю здобувачами географічної освіти і майбутнім трендам працевлаштування з нею, означено, що: «Окрім працевлаштування, географічна освіта надає людям інтелектуальні, моральні та екзистенційні здібності, необхідні для навчання впродовж життя, економічної та соціальної активності, громадянської позиції та прагнення до особистого добробуту» [12]. Набуття такого широкого переліку м'яких навичок можливе лише за вдалого поєднання і співвідношення теоретичної і практичної складової підготовки фахівців географічних спеціальностей, вагому роль в яких займає навчальна практика. Власне практика дає змогу переосмислити теоретичний досвід та можливість його застосування у відмінних соціокультурних комунікаційних середовищах. Останнє на думку,

М. Solem є особливо важливим, так як: «Кар'єрні можливості для географів зростають і урізноманітнюються на міжнародному рівні, оскільки зростає попит на географічні знання та навички. Водночас студенти-географи стикаються з викликами, спочатку під час пошуку роботи, а потім у процесі закріплення на посаді та навчання, як застосовувати географію на різноманітних робочих місцях з помітно відмінними культурами та очікуваннями від професійної діяльності» [12].

Проблеми змісту, структури, місць проведення навчальної практики, та трансформації викликів до її означення у навчальному процесі з підготовки здобувачів освіти за напрямом Географія у закладах вищої освіти розкриті у статтях «The Journal of Geography in Higher Education» [13]. Наприклад, цілий випуск журналу 2015 р. (Випуск 39(4)) присвячено практиці і викликам пов'язаним з виїздом студентів-географів за кордон на польові практики (англ. *field courses*, *fieldwork*). Автори випуску зосередилися на трьох аспектах міжнародних польових практик: розробка навчальних програм у руслі міжнародного партнерства, залучення й активізація студентів під час практик, «використання рефлексії і методів гри для адаптації студентів до місцевості проведення практики» [10].

Виклику набуття м'яких і професійних навичок під час проведення навчальної географічної практики і формування компетентностей здобувачів освіти присвячено дослідження А. П'яткової, Л. Гижко, С. Гвоздій «Комплексна географічна практика у студентоцентрованому навчанні» (2022) [6]. У дослідженні, автори з використанням методу анкетування (12 запитань) та охоплення 121 респондента проаналізували набуті професійні навички випускників різних років ОПП «Географія» ОНУ ім. І.І. Мечникова і констатували: «Навчальна комплексна географічна практика як початковий щабель апробації теоретичних знань на практиці в цілому забезпечує отримання професійних навичок, що передбачені практикою» [6, с. 183]. Водночас вони встановили, що окремі складові практики по-різному засвоюються і сприймаються здобувачами освіти, що: «свідчить про необхідність їх оптимізації і в аудиторних умовах» [6, с. 138], але «безумовною найсильнішою стороною практики є надбання «soft skills», які стосуються здійснення злагодженої роботи у команді, вміння встановлювати соціальні контакти та вміння адаптуватися у нових незвичних умовах» [6, с. 138].

Р. Славик, О. Антонюк (2020) уклали навчально-методичні рекомендації для навчальної практики «Соціально-економічна географія» [7]. Автори означили, що практика міжзональна, її мета: «поглибити і закріпити теоретичні знання з економічної і соціальної географії, продовжити розвиток навчальних вмінь та навичок студентів стосовно соціально-економічних досліджень у процесі комплексного суспільно-географічного вивчення конкретного регіону, знайомство з елементами галузевих територіальних систем, аналіз взаємо-

зв'язку природних компонентів з соціально-економічними процесами в межах регіону» [7, с. 5-6]. У структурі практики вони виокремили три етапи, найвагоміший з яких є польовий, що передбачає знайомство з природними та антропогенними ландшафтами Одеської області, соціальною сферою і господарством, інфраструктурою (особливо соціальною, прикордонною, інженерною, транспортною) поселень тощо. Проходження практики, сприяє набуттю здобувачами освіти компетентностей, з-поміж яких автори виділити загальні (ЗК.1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК.6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні та ін.) і фахові компетентності (ФК.3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах; ФК.9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності та ін.) [7, с. 6-7].

«Методичні рекомендації до проходження економіко-географічного розділу навчальної комплексної фізико-економіко-географічної практики студентів географічного факультету» розробили М. Білецький, І. Ванда, Л. Котик (2015). Вони означили, що економіко-географічний розділ, характеризуючись «цілісністю, системністю та конструктивністю» [1, с. 4] ґрунтується на «засвоєнні студентами теоретичних знань та отриманні ними первинного досвіду наукових досліджень у руслі курсів суспільно-географічного спрямування» [1, с. 4]. Авторами запропонована новаторська структура практики, яка проходить у руслі дослідження студентами «геопросторових особливостей трьох типів об'єктів суспільно-географічного вивчення: точкових (ринок, сакральні споруди), лінійних (головні транспортні магістралі), ареальних (сегменти сфери послуг, ринкової сфери, тощо)» [1, с. 4]. Ця структура і розроблені згідно неї індивідуальні завдання праці студентів дають змогу за обмежений термін – розділ триває 4 дні [1, с. 8], апробувати засвоєні теоретичні суспільно-географічні знання у практичних ситуаціях під час дослідження просторових відмінностей реальних соціально-географічних явищ і процесів на локальній території.

У навчально-методичному виданні «Методи суспільно-географічних досліджень» за редакцією К. Мезенцева (2021) [3] розкрито зміст і структуру головних освітніх компонент ОПП «Економічна географія» і ОПП «Урбаністика та міське планування» КНУ ім. Т. Шевченка. З-поміж головних освітніх компонент означено і навчальні практики [3, с. 31-51] при цьому наголошено, що, наприклад, навчальна практика за ОПП «Економічна географія» змістово включає шість тематичних складових, «забезпечує формування у студентів практичних навичок застосування знань у практичних ситуаціях» [3, с. 32], передбачає набуття програмних результатів пов'язаних з вмінням «аналізувати географічний потенціал території (P04); збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук (P05)» [3, с. 32]. Новаторськими

елементами практики є ознайомлення студентів економіко-географів з організацією роботи органів місцевої влади, вивчення системи управління містом та територіальною громадою [3, с. 35], проведення соціологічного опитування мешканців міста та територіальної громади [3, с. 38]. Їхнє включення у структуру практики не лише поглиблює засвоєння теоретичних суспільно-географічних знань про функції, властивості і відношення території, але й носить міждисциплінарний характер – розкриває тісноту зв'язку між суспільною географією і урбаністикою, соціологією, державним управлінням, сприяє набуттю м'яких, комунікаційних навичок.

Мета статті. Розкрити місце, роль, мету, головні завдання навчальної практики, як освітнього компоненту, у системі підготовки здобувачів освіти ОПП «Економічна і соціальна географія» географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, на прикладі розділу «Демо-соціогеографічного та економіко-географічного».

Виклад основного матеріалу. Навчальна практика – складовий компонент ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, невід'ємна частина навчання студентів на першому-другому курсі ОПП. Її загальна мета – «оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них на базі отриманих у ЗВО професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах» [2, с. 788]. Важливою змістовою складовою навчальної практики, яка означає її головне завдання є: «знайомство з основами майбутньої професійної діяльності, прищеплення первинних професійних умінь і навичок, а також закріплення впевненості в правильному виборі майбутньої професії» [2, с. 789]. Останнє особливо важливо, з врахуванням динамічності ринку праці, загальної тенденції застарівання теоретичних знань та постійної необхідності пошуку перспективних ніш працевлаштування для випускників природничих спеціальностей однією з яких є географія.

У структурі ОПП «Економічна і соціальна географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [4] географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка навчальна практика представлена трьома видами практик – навчальна ознайомча (2 семестр, 4 тижні), навчальна комплексна (4 семестр, 4 тижні), виробнича (6 семестр, 4 тижні) [4, с. 1]. Загальний їхній обсяг сягає 18 кредитів ЄКТС або 7,5 % обсягу ОПП. Навчальні практики є обов'язковими компонентами ОПП та входять до циклу практичної та професійної підготовки (навчальна ознайомча, навчальна комплексна практики) та власне освітньої програми «Економічна і соціальна географія» (виробнича практика). Їхня частка у структурі обов'язкових компонентів ОПП складає 10 % [4, с. 10-11].

Практики сумісно з кваліфікаційною роботою, курсовими роботами на третьому і четвертому курсах навчання формують безпосередню практичну складову ОПП «Економічна і соціальна географія» ОР «Бакалавр» Львівського університету, яка сягає обсягу 30 кредитів ЄКТС (12,5 % загального обсягу ОПП, 16,7 % обсягу обов'язкових компонентів ОПП) [4, 5].

Хоча у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 106 Географія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [8] вимоги до наявності навчальної практики, як структурного компоненту ОПП, а також її обсягу відсутні, проте доречність її присутності означена інтегральною компетентністю: «Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів» [8, с. 6]. Досягнення означених результатів, а власне набуття «здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі ...» не можливе без практичної підготовки пов'язаної з виходом на місцевість, на локальну територію, де можна не лише апробувати засвоєні теоретичні знання, але й реалізувати концепцію «навчання через дослідження».

Власне на другому році навчання, у четвертому семестрі студенти ОПП «Економічна і соціальна географія» мають навчальний компонент «Практика навчальна комплексна», обсягом 180 год, 6 кредитів ЄКТС, тривалістю 28 календарних днів. Вона становить 2,5 % загального обсягу ОПП, 3,3 % обсягу нормативних освітніх компонентів, 6,1 % обсягу нормативних освітніх компонентів циклу професійної та практичної підготовки [5]. Навчальна практика охоплює п'ять тематичних розділів, які базуються на теоретичній основі прослуханих нормативних освітніх компонентах географічного спрямування: землекористування, ландшафтний, демо-соціогеографічний, економіко-географічний, гірський. На суспільно-географічні розділи навчальної практики відведено 15 днів (53,6 % загального часу практики), зокрема, тривалість демо-соціогеографічного розділу 10 днів, економіко-географічного – 5 днів.

Як освітній компонент, «Практика навчальна комплексна» забезпечує набуття практично усіх загальних і фахових компетентностей означених в ОПП [4, с. 6-7], з-поміж яких у рамках розділів «Демо-соціогеографічний» і «Економіко-географічний» варто виокремити:

- ЗК 1. «Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях»;
- ЗК 2. «Знання та розуміння предметної області географії та розуміння професійної діяльності»;
- ЗК 5. «Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій»;
- ЗК 6. «Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні»;

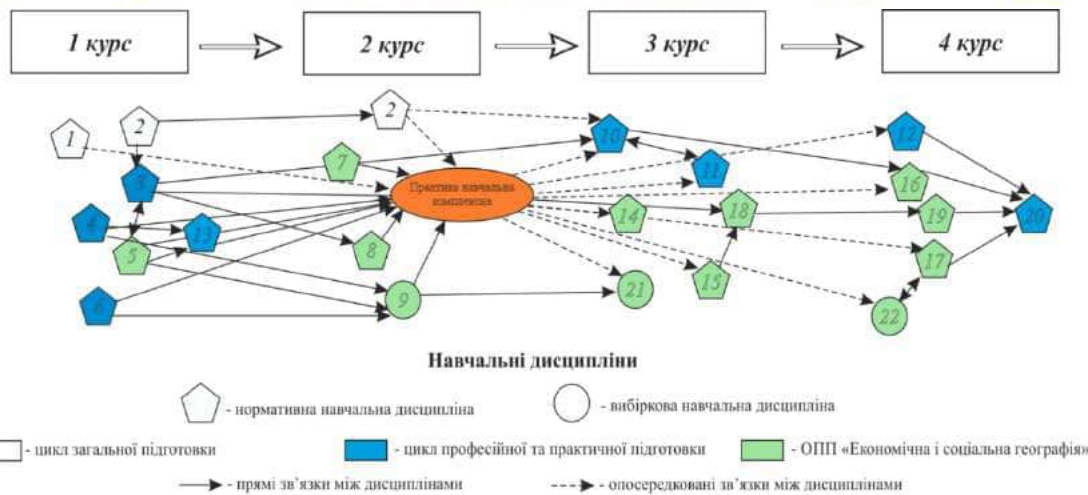
- ЗК 7. «Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформаційних джерел»;
- ЗК 8. «Навички міжособистісної взаємодії»;
- ФК 3. «Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологій та програмних засобів у польових і лабораторних умовах»;
  - ФК 4. «Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки»;
  - ФК 6. «Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнання, синтезу і моделювання»;
  - ФК 8. «Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані розвитку і функціонування суспільства в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати»;
  - ФК 9. «Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності»;
  - ФК 12. «Здатність аналізувати закономірності формування та геопросторову організацію суспільства і його підсистем»;
  - ФК 14. «Здатність застосовувати математичні і статистичні методи для вивчення суспільства та його підсистем».

Її успішне проходження дає здобувачам освіти змогу досягнути 12 з означених в ОПП 14 програмних результатів навчання [4, с. 7-8], з яких варто виділити:

- ПРН 1. «Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з географії та світоглядних наук»;
- ПРН 4. «Аналізувати географічний потенціал території»;
- ПРН 5. «Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук»;
- ПРН 9. «Аналізувати склад і будову природних і соціосфер на різних просторово-часових масштабах»;
- ПРН 13. «Картографувати природно- та суспільно-географічні об'єкти і процеси, проводити типологію, класифікацію, районування».

«Практика навчальна комплексна» займає вагоме місце у структурі підготовки здобувачів освіти ОПП «Економічна і соціальна географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (рис. 1.).

1 - Історія України; 2 - Іноземна мова; 3 - Основи суспільної географії; 4 - Основи геодезії з кратографією; 5 - Організація і методика соціально-економіко-географічних досліджень; 6 - Інформаційні технології в географії; 7 - Статистичні і математичні методи в соціально-економічній географії; 8 - Економічна географія з основами економіки; 9 - Соціально-економічна картографія з основами ГІС; 10 - Географія населення; 11 - Суспільна географія макрорегіонів світу; 12 - Суспільна географія України; 13 - Практика навчально-ознайомча; 14 - Географія сфери послуг; 15 - Інноваційні технології в реальному секторі економіки; 16 - Соціальна географія з основами соціології; 17 - Геоурбаністика і системи розселення; 18 - Курсова робота; 19 - Курсова робота; 20 - Кваліфікаційна робота; 21 - Географія комунікацій і логістика; 22 - Суспільно-географічне прогнозування.

Рис. 1 «Практика навчальна комплексна» у системі освітніх компонентів ОПП «Економічна і соціальна географія»

Освітнім компонентом суспільно-географічного спрямування циклу професійної і практичної підготовки, що передуює її проведенню є «Основи суспільної географії» (5 кредитів ЄКСТ); компонентами власне освітньої програми «Економічна і соціальна географія» – «Організація і методика соціально-економіко-географічних досліджень» (4 кредити ЄКТС), «Статистичні і математичні методи в соціально-економічній географії» (3 кредити ЄКТС), «Економічна географія з основами економіки» (3 кредити ЄКТС) (див. рис. 1).

Проходження суспільно-географічно спрямованих розділів навчальної практики сприяє: прослуховуванню студентами освітніх компонентів на старших курсах, зокрема, «Географія сфери послуг» (4 кредити ЄКТС), «Інноваційні технології в реальному секторі економіки» (4 кредити ЄКТС), «Соціальна географія з основами соціології» (3 кредити ЄКТС) та ін.; виконанню курсових робіт і кваліфікаційної роботи; проходження виробничої практики тощо.

Метою «Демо-соціогеографічного» і «Економіко-географічного» розділів навчальної практики є:

- поглибити теоретичні знання суспільно-географічного змісту, доповнити їх конструктивним, практичним досвідом;
- ознайомити здобувачів освіти з особливостями геопросторової організації суспільно-географічних комплексів у межах локальної території дослідження;
- набути практичні навички суспільно-географічного дослідження локальної території (малого за людністю поселення), окремого промислового підприємства, об'єктів транспортної, логістичної, соціальної інфраструктури;

- оволодіти методикою польових суспільно-географічних досліджень та опрацювання у камеральних умовах зібраного матеріалу;
- здобути навички відображення результатів дослідження у формі звіту, графічних і картографічних моделей, табличних даних;
- формувати у здобувачів освіти практичні навички застосування демо-соціогеографічних та економіко-географічних знань на практиці та розуміння викликів майбутньої професійної діяльності;
- набуття здатності проведення індивідуальних і колективних демо-соціо-економіко-географічних досліджень на відповідному масштабному рівні (локальна територія) за допомогою суспільно-географічних методів і технологій, застосування програмних засобів у польових та камеральних умовах;
- розвиток м'яких навичок – соціокультурної комунікації, ініціативності, лідерських якостей, праці у команді, чуйності і відкритості до різноманіття, емоційної стійкості, наполегливості, критичного мислення тощо.

За результатами проходження «Демо-соціогеографічного» і «Економіко-географічного» розділів навчальної практики студенти мають знати:

- базові поняття суспільної географії, основні види економічної діяльності, основи просторового зонування території;
- знати і застосовувати базові концепції і принципи демо- і соціо-економіко-географічних досліджень;
- особливості і просторові аспекти соціально-економічного розвитку території на локальному рівні.

Вміти:

- здійснювати комплексне демо-соціо-економіко-географічне дослідження локальної території за допомогою кількісних, якісних, картографічних та інших методів;
- впорядковувати і узагальнювати матеріали польових досліджень, презентувати результати досліджень як у формі звіту так і візуальної стислої презентації з виокремленням ключових аспектів.

Володіти:

- навиками польових суспільно-географічних досліджень;
- засадами соціокультурної комунікації з представниками державної адміністрації, місцевого самоврядування, приватного бізнесу, громадських організацій, місцевими мешканцями.

Структура «Демо-соціогеографічного» розділу навчальної практики:

1 день: настановча лекція; ознайомлення з територією дослідження (студенти відбирають матеріали за темою дослідження для означеної території: географічне розташування; історія заселення території; демографічні особливості; соціальний розвиток; економічний розвиток; транспортна інфраструктура; інноваційна та інвестиційна діяльність; туризм і рекреація; соціально-економічні проблеми і виклики; просторові особливості розвитку та ін.).

2-3 день: Зустріч із адміністрацією населеного пункту/території дослідження. Екскурсія територією дослідження. Фото- і відеофіксація головних соціально-економічних об'єктів території.

2-3 день: Відвідування статистичного управління/відділу території дослідження. Ознайомлення з первинною та узагальненою демо-соціально-економічною статистичною інформацією про поселення/територію дослідження: людність, наявна і постійна кількість мешканців, природний і механічний рух населення, динаміка населення, статево-вікова структура, зайнятість населення, рівень доходів населення та ін. Укладання таблиць, побудова графіків та структурних діаграм.

4-5 день: Дослідження соціальної сфери поселення. Екскурсія в заклади соціальної інфраструктури поселення (освіта, культура, релігійна сфера). Ознайомлення з особливостями їх роботи та розміщення, роллю у поселенні, соціально-економічними проблемами функціонування. Укладання серії картосхем «Соціальна сфера поселення», виконання їх характеристики.

6 день: Дослідження транспортної сфери поселення. Виконання дослідження напрямку й інтенсивності пасажиропотоків на території дослідження, навантаження транспортних магістралей транспортними засобами. Побудова графіків, виконання пояснювальної записки.

7 день: Дослідження об'єктів торгівельної, туристичної, готельно-ресторанної сфери. Екскурсія на один із об'єктів. Оцінка ролі й значення об'єктів у розвитку поселення/території.

8 день: Соціологічне опитування методом анкетування мешканців території на тему «Соціальний простір території». Розробка та укладання анкети, проведення опитування. Узагальнення результатів дослідження. Аналіз ментальних карт. Укладання карти сприйняття території за результатами узагальнення індивідуальних ментальних карт.

9 день: Камеральні роботи.

10 день. Камеральні роботи. Презентація і захист звіту.

Структура «Економіко-географічного» розділу навчальної практики:

1 день: Наставочна лекція. Екскурсія територією дослідження. На основі доступних статистичних та аналітичних матеріалів, результатів візуальних спостережень укладання первинної економіко-географічної характеристики території: структура господарства, спеціалізація господарства, головні суб'єкти діяльності та сфера їх функціонування, локалізація на території поселення, роль у розвитку території.

2 день: Екскурсія на промислове підприємство. Ознайомлення з паспортними характеристиками підприємства, особливостями технологічного процесу, залученням у торговельно-виробничі зв'язки на території, структурою кадрів, інноваційно-інвестиційною діяльністю, роллю у житті територіальної громади.

3 день: Побудова та опис соціально-економічного профілю головних транспортних артерій поселення.

4 день: Укладання карти «Функціонально-територіальне зонування поселення/території». Опис карти.

5 день: Камеральні роботи. Захист звіту.

Висновки. «Демо-соціогеографічний» та «Економіко-географічний» розділи навчальної практики студентів географічного факультету ОПП «Економічна і соціальна географія» Львівського університету відіграють, важливу роль у набутті здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання. Вони не лише сприяють закріпленню теоретичних знань студентів, але й заглиблюють їх у майбутню професійну діяльність, знайомлять з викликами професії. Вагомою перевагою практики, як освітнього компоненту, є можливість розвитку м'яких навичок, з-поміж яких варто виокремити соціокультурні і комунікаційні навички.

Водночас, навчальна практика є промоцією ОПП, методом знайомства представників територіальних громад з економіко-географами, як носіями професійних навичок затребуваних на місцях, конструктивними ініціаторами-змінотворцями місцевого розвитку. Це час і місце пересікання потенційного ринку праці, соціально-економічних запитів громад і навчально-практичного потенціалу ОПП.

У цьому руслі доцільним є підхід заснований на періодичній (що два роки) зміні місця проведення практики, відходження від розроблених, усталених ареалів проведення навчальних практик, для набуття як додаткових професійних навичок керівників практики через проведення власних наукових польових досліджень у межах території практики так і розширенням ареалу промоції ОПП, зокрема, і освітньо-наукового потенціалу географії, загалом.

Підтримання зв'язків з територіальними спільнотами через долучення здобувачів, як виконавців, стажистів-практиків, у перспективі (на ОР «Магістр» чи ОР «Доктор філософії») як наукових експертів до проєктів, що реалізуються на території місць проведення практики забезпечує соціальну орієнтованість навчального процесу, суспільноорієнтованість його практичної складової, тяглість освітньо-наукової і конструктивно-прикладної діяльності на локальних територіях.

Література:

1. Білецький М.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Методичні рекомендації до проходження економіко-географічного розділу навчальної комплексної фізико-економіко-географічної практики студентів географічного факультету: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 64 с.

2. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В.Г. Кремень. 2-ге вид., допов і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

3. Методи суспільно-географічних досліджень: навч. метод. видання / за ред. К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2021. 100 с.

4. Освітньо-професійна програма «Економічна і соціальна географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 106 Географія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 19 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/OPP_106_Ekon_i_sots_heohr-2022.pdf.

5. Навчальний план ОПП «Економічна і соціальна географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 106 Географія. Львів. ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 6 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/NP_106_econom-social-geography-bachelor-2022.pdf

6. П'яткова А., Гижко Л., Гвозд'їй С. Комплексна географічна практика у студенто-центрованому навчанні // Проблеми освіти. 2022. Вип. 2(97). 169-189. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022.10>.

7. Слав'їк Р.В., Антонюк О.С. Навчально-методичні рекомендації для навчальної практики «Соціально-економічна географія» для студентів географічного факультету, спеціальностей 106 «Географія», 014 «Середня освіта. Географія», 103 «Науки про Землю. Природнича географія». Ужгород, 2020. 25 с.

8. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 106 Географія. 2020. 16 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/07/10/106_Heohrafiya-bakalavry-1.pdf.

9. Donert K. Tuning Geography: a report of findings and outcomes. HERODOT Network for Geography in Higher Education. Liverpool, 2007. URL: <http://www.herodot.net/state/TUNNING-Geography-v1.pdf>.

10. Glass M.R. International geography field courses: practices and challenges // Journal of Geography in Higher Education. 2015. Vol. 39. Issue. 4. 485-490. DOI: 10.1080/03098265.2015.1108044

11. Solem M., Cheung I., Schlemper Beth M. Skills in Professional Geography: An Assessment of Workforce Needs and Expectations // The Professional Geographer. 2007. Vol. 60. Issue. 3. 356-373.

12. Solem M. Geography Education, Workforce Trends, Twenty-First-Century Skills, and Geographical Capabilities / The International Encyclopedia of Geography. 2017 <https://doi.org/10.1002/9781118786352.wbieg0413>

13. The Journal of Geography in Higher Education. URL: <https://www.tandfonline.com/journals/cjgh20>

References:

1. Biletskyi, M.I., Vanda, I.V., Kotyk, L.I. (2015). Metodichni rekomendatsii do prokhodzhennia ekonomiko-heohrafichnoho rozdiln navchalnoi kompleksnoi fizyko-ekonomiko-heohrafichnoi praktyky studentiv heohrafichnoho fakultetu: navch. posibnyk [Methodical recommendations for the passage of the economic and geographical section of the educational complex physical, economic and geographical practice of students of the Faculty of Geography: a study guide]. Lviv: LNU im. I. Franka. 64. [in Ukrainian].

2. Entsyklopediia osvity [Encyclopaedia of education] (2021). Hol. red. V.H. Kremen. 2-he vyd., dopov i pererob. Kyiv: Yurinkom Inter. 1144.

3. Metody suspilno-heohrafichnykh doslidzhen: navch. metod. vydannia [Methods of socio-geographical research: a textbook.] (2021). za red. K. Mezentseva. Kyiv: Feniks. 100. [in Ukrainian].

4. Osvitno-profesiina prohrama «Ekonomiczna i sotsialna heohrafiia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnist 106 Heohrafiia. [Program edukacyjni i zawodowy «Economic and social geography» pierwszego (licencjackiego) poziomu szkolnictwa wyzszego specjalnosc 106 Geografia] (2021). Lviv: LNU im. I. Franka. 19. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/OPP_106_Ekon_i_sots_heohr-2022.pdf. [in Ukrainian].

5. Navchalnyi plan OPP «Ekonomiczna i sotsialna heohrafiia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 106 Heohrafiia [Curriculum of the EPP «Economic and Social Geography» of the first (bachelor's) level of higher education, speciality 106 Geography]. (2021). Lviv: LNU im. I. Franka. 6. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/NP_106_econom-social-geography-bachelor-2022.pdf. [in Ukrainian].
6. Piatkova, A., Hyzhko, L., Hvozdi, S. (2022). Kompleksna heohrafichna praktyka u studentotsentrovanomu navchanni [Integrated geographical practice in student-centred learning]. *Problemy osvity*. Vyp. 2(97). 169-189. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022.10>. [in Ukrainian].
7. Slavik, R.V., Antoniuk, O.S. (2020). Navchalno-metodychni rekomendatsii dlia navchalnoi praktyky «Sotsialno-ekonomichna heohrafiia» dlia studentiv heohrafichnoho fakultetu, spetsialnostei 106 «Heohrafiia», 014 «Serednia osvita. Heohrafiia», 103 «Nauky pro Zemliu. Pryrodnycha heohrafiia» [Educational and methodical recommendations for the educational practice «Socio-economic geography» for students of the Faculty of Geography, specialities 106 «Geography», 014 «Secondary education. Geography», 103 «Earth Sciences. Natural Geography»]. Uzhhorod. 25. [in Ukrainian].
8. Standart vyshchoi osvity Ukrainy pershoho (bakalavrskoho) rivnia haluzi znan 10 Pryrodnychi nauky, spetsialnosti 106 Heohrafiia [Standard of Higher Education of Ukraine of the first (bachelor's) level field of knowledge 10 Natural sciences, specialities 106 Geography]. (2020). 16. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/07/10/106_Heohrafiya-bakalavry-1.pdf. [in Ukrainian].
9. Donert, K. (2007). Tuning Geography: a report of findings and outcomes. HERODOT Network for Geography in Higher Education. Liverpool. URL: <http://www.herodot.net/state/TUNNING-Geography-v1.pdf>.
10. Glass, M.R. (2015). International geography field courses: practices and challenges. *Journal of Geography in Higher Education*. Vol. 39. Issue. 4. 485-490. DOI: 10.1080/03098265.2015.1108044.
11. Solem, M., Cheung, I., Schlemper Beth, M. (2007). Skills in Professional Geography: An Assessment of Workforce Needs and Expectations. *The Professional Geographer*. Vol. 60. Issue. 3. 356-373.
12. Solem, M. (2017). Geography Education, Workforce Trends, Twenty-First-Century Skills, and Geographical Capabilitie. *The International Encyclopedia of Geography*. <https://doi.org/10.1002/9781118786352.wbieg0413>.
13. The Journal of Geography in Higher Education. URL: <https://www.tandfonline.com/journals/cjgh20>.

Журнал

«Наука і техніка сьогодні»

(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)

Випуск № 7(35) 2024

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.